

RETTEEN I ESBJERG DOM

afsagt den 3. januar 2023

Sag BS-9766/2017-ESB

Mandatar A for B
(advokat Rasmus Dammark Pedersen)

mod

C A/S
(advokat Ulrik Chrstrup)

og

D GmbH & Co. KG
(advokat Nicole Schünemann-Føh)

og

E A/S
(advokat Louise Julie Høgh Jørgensen)

samt

Sag BS-2027/2018-ESB

D GmbH & Co.KG
(advokat Nicole Schünemann-Føh)

mod

F A/S
(advokat Kristian Torp Jensen)

Denne afgørelse er truffet af dommer Mia Grosen Skovbo.

Sagernes baggrund og parternes påstande

Retten har modtaget hovedsagen, BS-9766/2017, den 19. september 2017.

Sagen drejer sig om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste samt godtgørelse for svie og smerte i forbindelse med en arbejdsulykke den 3. maj 2016 på en byggeplads i

I den forbindelse har D GmbH & Co. KG adciteret A/S ved ad citationsstævning, der er modtaget i retten den 22. januar 2018 under BS-2027/2018.

I **BS-9766/2017**, hovedsagen, har sagsøgeren **B** principalt fremsat om, at C A/S, D GmbH & Co. KG og E A/S in solidum, subsidiært at de hver for sig, skal betale 552.114,28 kr. med tillæg af procesrente af 237.864,44 kr. fra sagens anlæg, af 29.271,09 kr. fra replikkens fremlæggelse og af 284.978,75 kr. fra den 18. juni 2021.

C A/S har fremsat påstand om frifindelse, og over for D GmbH & Co. KG og E A/S har C A/S fremsat påstand om, at D GmbH & Co. KG og E A/S skal friholde C A/S for ethvert beløb, inklusive renter og sagsomkostninger, som C A/S måtte blive pålagt at betale til B.

D GmbH & Co. KG har fremsat påstand om frifindelse.

E A/S har over for B fremsat påstand om frifindelse. Over for C A/S og D GmbH & Co. KG har E A/S fremsat påstand om, at C A/S og D GmbH & Co skal friholde E A/S for ethvert krav inklusive renter og omkostninger, som E A/S måtte blive pålagt at betale til B. E A/S har herudover fremsat påstand om frifindelse over for de øvrige sagsøgte parter friholdelsespåstande.

I **BS-2027/2018**, ad citationssagen, har **D GmbH & Co. KG** fremsat påstand om, at F A/S skal skadefriholde D GmbH & Co. KG for ethvert krav, som D GmbH & Co. KG måtte blive idømt at betale i hovedsagen.

F A/S har fremsat påstand om frifindelse.

Retten har bestemt, at sagerne forhandles i forbindelse med hinanden, jf. retsplejelovens § 254, stk. 1.

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

Oplysningerne i sagen

Det fremgår af sagen, at B var ansat hos G ApS som montør og var på ulykkestidspunktet udlejet til C A/S, hvor han arbejdede på et byggeri benævnt ... Stand. Bygherren var H A/S, der havde indgået aftale med E A/S om at varetage opgaven som byggeleder og sikkerhedskoordinator.

I fra E A/S oplyste i en af 26. april 2016, at der efter gennemgang med Arbejdstilsynet skulle afholdes byggemøde den følgende dag med en dagsorden, hvoraf et af punkterne var, at det for alle på byggepladsen gjaldt, at "Hjelm er påbudt indiv. i bygning og udv. omkring bygning".

Det fremgår af en anmeldelse af arbejdsulykke af 4. maj 2016, at B var udsat for en ulykke på byggepladsen den 3. maj 2016 kl. 11.00. Om hændelsesforløbet er det anført, at han blev ramt af en faldende genstand, og at han ikke var i bevægelse i den forbindelse. Det fremgår videre, at "jerndrager væltede og ramte skadelidte i hovedet". Det er herudover anført, at B fik en skade i "Hoved (caput), hjerne samt hjernenerver og -kar".

Af skadestueepikrise fremgår, at B kom på skadestuen i ... den 3. maj 2016 kl. 11.31, hvor diagnosen hjernerystelse er angivet. Det fremgår herudover af notat fra lægen følgende:

"

...

Pt har kl ca 11.30 fået et jernrør i hovedet på arbejdet hvorefter han kortvarigt besvimed. Han kan ikke huske hvad der skete før ulykken men husker at vågne op igen. Kollega er med og kan berette at han var væk i få sekunder. Har hovedpine og let svimmelhed og en anelse konfusion men er relevant og orientering i tid sted og egne data. Har kvalme men ikke kastet op. Tager ingen medicin. Dyrker kampsport og har flere gange tidligere besvimet så er ikke så nervøs for dette og vil helst hjem.

Objektivt

der findes en flænge i hø side af tindingen på ca 4 cm hvoraf størstedelen er i hårbunden. Dette afvaskes og sutureres med 4 sting med ethilon 4.0.

....

Konklusion og plan

...

Konfereret med orth mellemvagt som anbefaler indlæggelse til observation i nogle timer.

Har let hjernerystelse. Informeret om at undgå fjernsynskiggeri læse bog og at lave ting hvor han skal koncentrere sig. Anbefaler hvile. Orienteret om at skulle undgå smertestillende medicin det næste døgn.

...'F

Han blev herefter indlagt kl. 13.13 og udskrevet samme dag kl. 13.48. Fra indlæggelsen og udskrivningsepikrise af 3. maj 2016 fremgår følgende notat fra reservedægen:

'F...

Resumé af forløbet:

29-årig mand, der har fået et jernrør i hovedet på hø. Side, på arbejde fra ca. 2 m's højde. Pt. er knap 2 m selv. Har egentlig ikke været bevidstløs, husker hændelsen fuldt ud.

Angiver at han har let hovedpine. Har haft lettere svimmelhed, der nu er fuldstændig aftaget. Haft noget kvalme, der også er på retur nu.

Han er primært blevet tilset på skadestuen, hvor er blevet beskrevet som konfus, men det er pt. aktuelt ikke. Fortæller at han faktisk dyrker taekwondo og er vant til at have **black** out og at det aktuelt ikke føles anderledes, end har prøvet tidl.

...'F

Af egen læges notat af 10. maj 2016 fremgår følgende:

'F...

Pådraget sig hjernerystelse.... Han er fortsat kognitiv forstyrret han tåler ikke lys og støj. Voldsom hovedpine. Kan ikke koncentrere sig.

Skulle egentlig være startet på arbejde men tør ikke han skal arbejde på stige. Han er sygemeldt i 1 uge endnu. Da han er kognitiv forstyrret henv. han til neurologisk vurdering.

...'F

Af lægeerklæring af 11. juli 2016 oplyser egen læge til brug for arbejdsskadesagen, at de aktuelle klager/symptomer består af hovedpine, tendens til forvirring og smagsforstyrrelser, ligesom B angiver kognitive

forstyrrelser (hukommelse). Det fremgår videre, at der måske kan forventes varige følger efter skaden.

Af egen læges notat af 8. august 2016 fremgår bl.a. følgende:

'F...

Patienten har tidligere haft 5-6 dages stærk hovedpine, som nu er aftaget til tre dage om ugen. Hovedpinen ligger generelt på sværhedsgraden 4 og ved svær hovedpine på 8-9. Patienten har fortsat tab af smagssans og døjer fortsat med dårlig korttidshukommelse.

...

Patienten er informeret om, at MR-scanning har vist normale hjerneforhold, og at der er tale om postcommotio syndrom.

...'F

Af speciallægeerklæring fra den 27. marts 2017 udarbejdet af speciallæge i neurologi K fremgår bl.a. følgende:

'F...

Resumé og konklusion:

Den 3. maj 2016 i forbindelse med arbejde på havnen fik klienten et traume, da et jernrør faldt ned og ramte klienten på hovedet og han pådrog sig en V-formet sårskade i højre tinding region. Har været kortvarigt bevidstløs. Indbragt til sygehuset lidt forvirret og konfus med hovedpine. Blev sutureret og sendt hjem med tiltagende hovedpine, kvalme og opkastning, lys- og lysforbi og henvender sig næste dag til skadestuen, hvor han blev sendt hjem igen. Kvalmen og opkastningerne aftaget i løbet af 14 dage, fortsat med kronisk hovedpine. De første 5 måneder er der været stille og rolig bedring, men bagefter stationære forhold i form af kronisk hovedpine døgnet rundt, tiltager til voldsom hovedpine 2-3 gange om ugen ledsaget af lysfobi. I forbindelse med tiltagende hovedpine tager klienten 2 tabl. Pamol á 500 mg og 1 tabl. Ibumetin á 400 mg med begrænset effekt, lægger sig ned og slukker for lyset. Har været sygemeldt siden skaden og indtil nu. Har været i praktikforløb 3 timer om dagen, 3 dage om ugen, hvilket klienten ikke har kunnet klare på grund af tiltagende træthed, koncentrationsbesvær, glemsomhed og forvirring. Praktikforholdet har ikke medført til ændring af hovedpinemønsteret. Hovedpinen har været stationær de sidste 5 måneder. Aktuelt fortsatte klager over hovedpine, glemsomhed og koncentrationsbesvær. Klienten trækker sig socialt, kan ikke være sammen med mange mennesker.

Der findes overensstemmelse mellem patientens klager og sygehistorien. Aktuelle skade har medført til sygemelding indtil nu.
...”

Af speciallægeerklæring fra den 28. juni 2017 udarbejdet af speciallæge i neuropsykologi og psykotraumatologi L fremgår bl.a. følgende:

” ...

Konklusion:

På baggrund af undersøgelsen mener jeg således, at det kan konkluderes, til de stillede spørgsmål side 1, nemlig at rent neurologisk ses især reduceret evne til at opretholde koncentrationen løbende over tid for synsmæssigt-præsenteret materiale og svækket indlæring og hukommelse for sprogligt materiale.

Herudover ses testmæssigt et nedsat indre drive. Der synes at være sket en påvirkning af de praktiske færdigheder, idet disse testmæssigt findes under det forventede, ud fra klientens uddannelsesmæssige baggrund.

Især ses signifikant nedsat kapacitet til at udføre selv to simple ting samtidigt. Klienten har således kognitive vanskeligheder, der må tilskrives følgende aktuelle ulykkestilfælde.

Kan ikke pege på regelrette behandlingsforslag, udover at klienten bør tilegne sig hukommelsesteknikker. Herudover behov for regelrette skemalagte/faste pauser, grundet den mentale udtrætning.

Herudover ingen regelrette neuropsykologiske behandlingsforslag.

Klientens tilstand må nu anses for rimelig stationær, men med fortsat mulighed for bedring, jfr. at klientens hjernerystelse er ca. 1 år.

...”

Den 1. september 2017 blev B henvist til psykolog af egen læge, der i egne notater har anført følgende:

”Fortsat følger efter hovedtraume. Han er i beh. ved neurologerne med bl.a. Deprakine det er han ikke begejstret for. Han har stadigvæk problemer med hukommelsen han har fået påvirkning af sin sociale liv. Finder det indiceret og henv. ham til psykolog.”

I november 2017 begyndte B herefter samtaler hos en psykolog.

B blev den 23. november 2018 visiteret til fleksjob af ... Kommune. Forud herfor havde kommunen iværksat to praktikforløb i

januar/marts 2017 og august/november 2017 med henholdsvis 3 x 3 timer om ugen og 2 x 2 timer om ugen.

B begyndte et praktikforløb hos J i 4 uger fra den 19. august 2019, hvorefter der fra den 4. oktober 2019 blev etableret fleksjob hos J med en ugentlig arbejdstid på 6 timer og en vurderet intensitet på 50 %. Han er fortsat og aktuelt i arbejde hos J i 2 x 3 timer 2 om ugen.

Arbejdsmarkedets Erhvervssikring traf den 25. oktober 2017 afgørelse om at anerkende ulykken den 3. maj 2016 som en arbejdsskade og udbetalte godtgørelse for varigt mén svarende til 8 %.

Ved afgørelse af 16. juli 2018 traf Arbejdsmarkedets Erhvervssikring afgørelse om Bs aktuelle erhvervsevnetab, der udgjorde 50 %, og udbetalte erstatning herfor fra den 27. marts 2017. Erhvervsevnetabet blev ved Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings afgørelse af 10. oktober 2019 fastsat til 55 %, og ved afgørelse af 6. februar 2020 blev erhvervsevnetabet fastsat til 45 % under hensyn til, at B var ansat i fleksjob.

Retslægerådet har afgivet en udtalelse med besvarelse af parternes spørgsmål A-N. Af Retslægerådets besvarelse af 29. april 2021 fremgår bl.a. følgende:

"

...

Spørgsmål A:

Retslægerådet bedes oplyse om de helbredsmæssige gener, som sagsøgeren frembyder i tiden efter den 3. maj 2016 er specifikt for den type traume, som sagsøgeren samme dag var udsat for, eller om der er tale om helbredsmæssige gener, som (også) ses ved andre helbredstilstande, hvad enten disse er af traumatisk eller psykologisk karakter.

Sagsøger pådrager sig hjernerystelse (commotio cerebri), idet der er kortvarig bevidsthedstab og amnesi. Sagsøgers symptomer er hovedpine og kognitive klager. Hovedpine er meget almindelig i befolkningen, tilsvarende ses kognitive symptomer i befolkningen sekundært til smerter, psykologiske forhold samt demenssygdomme.

Spørgsmål B:

Retslægerådet bedes oplyse, om det er Retslægerådets vurdering, at sagsøgeren blev slået bevidstløs ved hændelsen den 3. maj 2016.

Sagsøger var både bevidstløs og havde amnesi i relation til ulykkestilfældet.

Spørgsmål C:

Det fremgår af bilag 28, side 17, nederst, at sagsøgeren "... blev afsluttet i august 2016 grundet aftagende hovedpine og god effekt af Diclofenac". Retslægerådet bedes oplyse, om det ved en skade i form af postkommotionelt syndrom er sædvanligt, at hovedpinegener over tid aftager for så at tiltage på ny.

Af neurologisk ambulans epikrise den 8. august 2016 (bilag 10), afsendt den 25. august 2015, fremgår følgende – "Patienten har tidligere haft 5-6 dages stærk hovedpine, som nu er aftaget til tre dage om ugen. Hovedpinen ligger generelt på sværhedsgrad på 4 og ved svær hovedpine på 8-9." På den baggrund vurderer Retslægerådet, at sagsøger fortsat har daglig hovedpine med svær hovedpine tre dage om ugen i august 2016.

Spørgsmål D:

Der er foretaget neuropsykologisk undersøgelse af sagsøgeren ved L, hvis erklæring er fremlagt i sagen som bilag 12. Giver oplysningerne, der forelå til brug for erklæringen, jf. erklæringens side 1, 4. afsnit, og de foretagne tests af sagsøgeren efter Retslægerådets opfattelse tilstrækkeligt sikkert grundlag for de i erklæringen angivne konklusioner?

Der er ikke enighed blandt de voterende i besvarelsen af dette spørgsmål, idet en voterende, neuropsykolog M, svarer følgende:

Nej. Der er misforhold mellem hjernerystelse af moderat sværhedsgrad samt normal MR-skanning og de angiveligt beskrevne følger i testresultaterne. Til gengæld er der oplyst om ordblindhed, som ikke er søgt nærmere beskrevet, og hvis betydning for testresultaterne ikke ser ud til at være overvejende.

En anden voterende, professor N, anfører følgende:

Han er enig i betragtningerne vedrørende ordblindhed, men finder, at det kan konstateres, at koncentrationen for synsmæssigt materiale er nedsat over tid (nederst side 3, bilag 12) og sprogligt præsenteret er der nedsat gengivelse, som muligvis kan være udtryk for udtrætning (afsnit vedrørende indlæring, øverst side 4, bilag 12). Disse test skulle være normale også hos ordblinde. Endelig kunne der være opstået frontal skade som følge af slaget i højre side af tindingen, selv om MR-skanning af hjerne er normal.

Den tredje voterende, overlæge O, har ikke afgivet votum til dette spørgsmål.

Spørgsmål E:

Det fremgår af bilag 24, side 9, at sagsøgeren var udsat for et hovedtraume den 12. december 2014, da han blev ramt i højre side af tindingen af nogle galvaniserede jernrør. Det fremgår endvidere af bilag 24, side 1, at sagsøgeren den 3. maj 2016 oplyste, at han "... dyrker taekwondo og er vant til at have black out og at det aktuelt ikke føles anderledes..." end tidligere. Derudover fremgår det af bilag 24, side 11-12, at sagen i januar 2014 blev undersøgt grundet mistanke om sygdom i nervesystemet på klager over hovedpine, feber, forhøjede infektionstal og nakkesmerter.

Retslægerådet bedes oplyse, om de her angivne forhold har betydning for sagsøgerens helbredsmæssige gener i tiden efter den 3. maj 2016 og i givet fald hvilken.

Der er ikke enighed blandt de voterende ved besvarelsen af dette spørgsmål, idet to af de voterende neuropsykolog M og overlæge O vurderer følgende:

Ulykkestilfældet den 12. december 2014 var uden commotio (hjernerystelse) og dermed irrelevant for denne sag. Indlæggelsen i januar 2014 på neurologisk afdeling på mistanke om cerebral infektionssygdom er også uden betydning for aktuelle sag. Oplysningerne fra 3. maj 2016 om ligheden med blackout ved taekwondo understøtter, at hjernerystelsen har været af forholdsvis beskedne sværhedsgrad, men har ingen relevans derudover.

Tredje voterende, professor N, vurderer:

De enkelte bevidsthedstab som følge af slag/spark mod hovedet kan hver især bidrage kumulativt til kognitive deficit (funktionsnedsættelse på det kognitive område).

Spørgsmål F:

I bilag 28, side 17, er det angivet, at sagsøgeren "... har til dagligt hovedpine og til dagligt tager han Diclofenac, derfor har han faktisk udviklet medicinsk overforbrugs hovedpine..."

Retslægerådet bedes oplyse, om det her anførte har betydning for sagsøgerens helbredsmæssige gener i tiden efter den 3. maj 2016 og i givet fald hvilken.

Nej. Sagsøger har forud daglig hovedpine. Diclofenac giver ikke kognitive deficits (funktionsnedsættelser på det kognitive område).

Spørgsmål G:

Retslægerådet bedes oplyse, om der i relation til sagsøgerens helbredsmæssige gener i form af hovedpine og kognitive ledsagesymptomer i tiden efter den 3. maj 2016 kan stilles nogen sikker diagnose, herunder postkommotionelt syndrom, som med overvejende sandsynlighed kan henføres til hændelse den 3. maj 2016.

I betragtning af at symptomerne efter hjernerystelse (commotio cerebri) er tilstede mere end et år efter ulykkestilfældet, opfylder sagsøger diagnosen postcommotionelt syndrom.

...

Spørgsmål L:

Er der forudbestående eller konkurrerende forhold i sagen, som kan forklare Bs gener?

Der er i akterne ikke oplyst om forudbestående eller konkurrerende forhold, som kan forklare generne. Vedvarende gener efter hjernerystelse af let eller moderat sværhedsgrad er ifølge litteraturen multifaktorielt betinget, og ofte kan de ansvarlige årsagsfaktorer ikke identificeres. Der henvises endvidere til besvarelsen af spørgsmål E.

Spørgsmål M:

Er det sandsynligt, at Bs gener er opstået uden kendt ydre eller indre årsag?

Retslægerådet anmodes om at angive, hvad der taler for årsagssammenhæng, og hvad der taler imod årsagssammenhæng.

Nej. Et forløb som det beskrevne opstår meget sjældent spontant. Det kan godt være, at man ikke kan pege på specifikke veldokumenterede årsager.

..."

Forklaringer

B, P, Q, R, S, T og U har afgivet forklaring.

B har forklaret, at han på tidspunktet for ulykken var ansat hos G ApS, men at han var lejet ud til C. Han og de andre ansatte blev sendt ud til forskellige arbejdsopgaver, og han har været lejet ud ad flere omgange til C til flere forskellige steder i Danmark.

Den pågældende dag havde han været på byggepladsen. De var sat til at lave ventilation i kælderen/stueetagen. De kunne godt lide, at der var ryddeligt, så

man undgik at falde og blive udsat for arbejdsskader. Han havde derfor taget en kost og gik og fejede. Han havde set, at der var nogle andre, der var i gang med at lave noget højere oppe i bygningen, og at der var kørt nogle slanger ind igennem det område, hvor han og hans kollegaer arbejdede.

Han kan ikke huske selve ulykken, kun at han vågnede op og konstaterede, at han nok havde fået en jerndrager i hovedet.

Han kan ikke huske, om han havde lagt mærke til jerndrageren før, ulykken skete. Jerndrageren var ikke noget, de brugte i deres arbejde. De arbejdede ikke med så tunge materialer. De arbejdede med et ventilationsarbejde, som kom i fag, og som skulle skrues og samles på stedet.

Han vil tro, at han forud for ulykken havde arbejdet i nok 2-3 dage i det teknikrum, hvor ulykken skete. Betonslangen havde ligget der i den tid, han gik der. Han havde ikke lagt mærke til, at den bevægede sig. Han er sikker på, at han havde været der i 2-3 dage før ulykken, og at han ikke havde lagt mærke til, at slangen var blevet ført ind i rummet.

Hvis han havde været klar over, at slangen kunne "slå" sig, havde han taget sine forholdsregler.

Han kan ikke huske, at han så andre håndværkere i teknikrummet, herunder heller ikke andre folk fra C. Det var ikke lukket af for andre håndværkere, som derfor kunne komme ind og forbi i rummet.

C havde ikke fortalt ham, at der lå en betonslange, der hvor han arbejdede, og havde ikke givet ham nogle instruktioner herom. Han vil formode, at C vidste, at han gik og arbejdede der, men han ved det ikke med 100 % sikkerhed.

Han havde ikke fået nogen instruktioner i forhold til slangen, herunder heller ikke fra dem, der havde lagt slangen, og der var heller ikke nogen, der havde fortalt ham, at der var en betonslange.

Han så ikke andre i det rum, han arbejdede i, men havde kun hørt, at der var nogen ovenover, som han gik ud fra havde lagt slangen.

De arbejder altid med hjelm, dels for at undgå at få en bøde og dels for deres egen sikkerheds skyld. Det er en god tommelfingerregel at gå med hjelm. Da han blev ramt, "gik han ud" et øjeblik, men kom så til sig selv igen. Hans hjelm lå og rodede rundt på gulvet, da han vågnede op.

Han blev ramt på siden af hovedet. Som han kan regne sig frem til, er han nok blevet ramt skråt oppefra på siden af hovedet.

Han havde ikke fået nogen specifik instruks om at fjerne ting i rummet. Han havde ingen idé om hvem, eller hvilken faggruppe, jerndrageren tilhørte.

Han har i dag hovedpine hver dag og får ofte migræne ofte i løbet af ugen. Han får ofte ondt i hovedet i løbet af aftenen og sover derfor dårligt om natten, idet han har ondt i hovedet igennem natten.

Hans energiniveau er ikke ret stort, og han har fortsat svært ved at koncentrere sig om flere ting. Han skal derfor koncentrere sig mere, når han skal lave forskellige ting.

Han arbejder fortsat i J 6 timer om ugen over 2 dage. Han kan ikke arbejde flere timer, da han er brugt, når han kommer hjem fra arbejde. Han fungerer lidt som en vicevært og har med kunder at gøre. Han laver reparationer på vogne.

Han kan ikke huske hvor mange gange, han har været på lignende byggepladser som den pågældende byggeplads for C. Han kan heller ikke huske, hvor mange år han har arbejdet for C, da det har været lidt frem og tilbage mellem C og G ApS.

Han har ikke før arbejdet hos C, hvor der var betonpumpning. Det var første gang. De kom ofte først på byggepladsen, når gulvarbejdet var lavet.

Han er ikke blevet instrueret omkring sikkerhedsforhold i relation til betonslagen, der ikke havde været adskilt.

Han ved ikke, hvem der havde lagt slangen ud, men han formoder, at det var det firma, der brugte slangen. Han hørte dem, der skulle bruge slangen, arbejde oppe ovenpå, mens han var i stueetagen i teknikrummet.

Han kan ikke huske, hvor stort teknikrummet var. Det var nok lidt større end retssalen. Han var der med en kollega.

I teknikrummet var der en stor ventilationsmaskine i midten af rummet. I den ene side var der en åbning, hvor slangen var ført ind og lå langs væggen og hen til enden af rummet, hvor der var en form for skakt, der gik opad. Jerndragerne, der stod op ad væggen, var måske tæt på slangen. Han gik bare og fejede i rummet omkring ventilationsmaskinen for at gøre det ryddeligt.

Han er uddannet vvs- og blikkenslager og har derfor ofte været på byggepladser. Det er rigtigt, at man ofte støvsuger for at holde byggepladser rene og ryddelige, men det er nemmere at bruge en kost til at feje større elementer op, dvs. pap og plastic, som ikke kan støvsuges.

Den pågældende dag skulle han lave ventilationsarbejde, dvs. samle en motor-del. De gik rundt om det, de var ved at samle på, som altså blev samlet på stedet. Han fejede for at undgå, at der lå ting omkring, som man kunne falde over.

Han ved ikke, hvor tæt han var på slangen, måske 1 meter. Han fejede ikke tæt på slangen. Han så ikke slangen bevæge sig, da han gik og fejede.

Jerndragerne stod op ad væggen, hvor slangen også var. Han så ikke jerndragerne blive placeret i rummet. Han kan ikke huske, om jerndragerne var der i alle de 2-3 dage, hvor han arbejdede der. Han har ikke før oplevet, at jerndrager var væltet.

Jerndragerne er nok lidt højere end ham, [dvs. et](#) par meter, idet han er omkring 192-195 cm høj. Hvis han har gået og bukket sig lidt forover, har jerndrageren kunnet ramme ham skråt i hovedet. Han ved ikke, hvor tæt han var på væggen.

Han ved ikke, hvor tung en jerndrager er. Måske 30 kg. Han kan ikke have ramt jerndrageren med kosten, idet man så nærmest skulle "pære til den" med egen kraft, da man ikke bare kan vælte den ved, at kosten rammer den.

P har som vidne for E A/S forklaret, at han har været byggeleder i 40 år og har beskæftiget sig hermed og med sikkerhedskoordinering i mange år. Han overtog byggeledelsen på den pågældende byggeopgave, som sagen angår, efter V, der skiftede job den 1. april 2015. Vidnet og I havde derfor opgaven omkring det tidspunkt, hvor ulykken skete.

De var byggeledere og stod for sikkerhedskoordinering. E A/S var underentreprenør til arkitektfirmaet X, som havde fået opgaven fra bygherren H. E havde indgået aftale med X efter en almindelig ABR-89 aftale.

Deres opgave som byggeleder bestod i at være ansvarlig for tidsplanen og økonomien i byggeriet. Sikkerhedskoordinering indebærer, at man skal sørge for, at byggeriet foregår sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Det er mere en koordinerende rolle, idet man skal beskrive en plan for sikkerhed og sundhed og den overordnede ramme for, at byggeriet udføres sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Man skal således sikre sig, at håndværkerne har forsvarlige og sikkerhedsmæssige for-

hold, når de møder på byggepladsen med hensyn til adgangsveje, belysning, skurvogne, skabe mv.

Når håndværkerne er på deres arbejdsplads, er det deres respektive arbejdsgivere, der har forpligtelsen for, at det foregår efter de sikkerhedsregler, der gælder. Dvs. Es rolle er kun koordinerede i forhold til at sørge for, at man kan komme til og fra byggepladsen på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde, og det er beskrevet i deres sikkerhedsplan.

Når byggeriet er i gang, holder de sikkerhedsmøde hver 14. dag, hvor de drøfter sikkerhedsforhold og koordinerer, når noget ændrer sig. Man taler om, hvad der skal ske i næste uge, og hvordan det koordineres. Man har altså til opgave at koordinere planen, så det passer med byggeriet.

Man skal herudover også holde møde og rundere hver 14. dag, hvorved de har møder en gang om ugen, idet de holder møderne forskudt af hinanden. Ved en rundring kommer man rundt i byggeriet på tilfældige tidspunkter med en liste over ting, som skal kontrolleres. De ser på, om noget skal påtales. På det følgende møde drøfter de forholdene fra sidst og tager det op til drøftelse. Hvis noget er så grelt, at arbejdet skal stoppes, gør de det. Ellers dokumenterer man forholdene i et skema med røde, gule og grønne farver.

I det pågældende byggeri havde der været afholdt møder, skrevet referater og foretaget rundringer, som man skulle. Han har også selv været på rundringer i byggeriet. Han har helt sikkert været i teknikrummet, men han kan ikke huske, om det var i maj måned, hvor ulykken skete.

Han har kun andenhåndsviden om ulykken, idet han ikke selv var på byggepladsen den pågældende dag. Ulykken blev drøftet på det efterfølgende møde. Han så derfor ikke ulykken og har heller ikke set de jernprofiler, der stod op ad væggen.

Han har set betoninstallationen i byggeriet. Der skulle laves et slidlag, som er sidste betonlag, for at lave en pæn flade før trægulve lægges. Betonlaget er lavet på den rigtige måde med en blandemaskine kombineret med en pumpe. Vand og sand blandes i en maskine til en masse, indtil massen er så blød, at den kan pumpes. Når den har den korrekte konsistens, pumpes det automatisk ud i en slange, der går ind ad døren i byggeriet til teknikrummet og op i en installationsskakt. Dvs. betonen pumpes ud i slangen, og så går der nogle personer og flytter rundt på slangen det rum, der skal fyldes op.

Der var 8 etager i byggeriet, og der skulle fyldes betonlag på alle etager. Man starter nedefra. Det tager ca. 1 uge pr. etage at støbe et dæk, idet det tager tid, før det størkner. Han ved ikke, hvor langt man var kommet på det tidspunkt,

hvor ulykken skete. Der var ikke forskel på, hvordan slangen lå eller hang i teknikrummet i forhold til hvilken etage, der skulle påfyldes beton. Det skal nok passe, at betonarbejdet havde været i gang siden april.

En anden måde at fylde beton på etagerne er at få en lastbil med en lang arm eller en slange til at pumpe beton direkte ind på hver etage. Det er en meget dyrere måde at gøre det på.

Slangen var fastgjort i skakten, hvor den hang ned og gik vandret ned på gulvet i teknikrummet. Slangen bevæger sig en lille smule, når der påfyldes beton, særligt når man lige starter med at pumpe, hvor den "slår sig" lidt og giver et udslag. Herefter er den mere rolig, men bevæger sig dog lidt.

Forevist et foto af jerndrager, ekstrakten side 624, har han forklaret, at som han husker det, skulle de bruges til det store ventilationsanlæg, der skulle betjene bygningen. Ventilationsanlægget stod på nogle rammer, og det ligner jerndragere, der skulle bruges til disse rammer. De kunne derfor have været placeret i byggeriet af enten ventilationsfirmaet C eller tømmerne, som også kunne bruge dem til forstærkning af en gipsvæg.

Som han husker det, gik slangen med beton igennem teknikrummet. Det ville også være logisk, medmindre skakten ikke gik hele vejen op til alle etager. Så skulle man have flyttet slangen, men det tror han ikke.

Han havde set betonslangen. Den hang i skakten, hvor den var fastgjort. Han ved ikke, hvorfor den ikke var sikret mod slag eller bevægelser. Det har han aldrig tænkt over. De har overhovedet ikke drøftet, om man kunne sørge for, at slangen ikke bevægede sig, da der ikke er nogen, der har set det som et problem. Man har derfor ikke talt om at afspærre rummet, mens slangen var der.

Han var klar over, at der skulle foretages andet arbejdet i den periode, hvor slangen var i teknikrummet, herunder ventilationsarbejde.

Foreholdt mail fra I fra E A/S af 26. april 2016, punkt 2 e om koordinering af fremdrift i forbindelse med skakte og teknikrum, ekstrakten side 140, har han forklaret, at han ikke kan huske, hvad der blev drøftet i forhold til teknikrummet. Man kunne have talt om sikkerhedsmæssige forhold, men ikke nødvendigvis, idet det alene angik fremdriften, dvs. tidsplanen.

Han husker ikke, om der havde været en samtale med entreprenørerne, da betonslangen blev lagt ud. Som han husker det, lå slangen på gulvet i teknikrummet. Det har ikke givet anledning til nogen overvejelser, idet det slag, som slangen kunne slå ved opstart, var på måske 10 cm's bevægelse. Der er derfor ikke nogen, der har tænkt på det som et problem. Det var kun lodrette bevægelser

på det sted, hvor slangen hang ned i skakten, men ikke når den lå på gulvet, hvor han vil vurdere, at den alene bevægede sig omkring 2 cm, også under opstart. Det er sideværts slag, slangen slår, når den er i bevægelse, også i overgangen fra hvor slangen hænger ned og til den ligger på gulvet.

Den måde, som betonen blev lagt ind i byggeriet på, er en helt almindelig og gængs metode, som er anvendt i rigtig mange byggerier, og der er ikke nogen særlige risici forbundet med det, hvorfor der ikke har været noget krav om at medtage det i deres sikkerhedsplan. Det indgår heller ikke som et opmærksomhedspunkt i listerne fra Arbejdstilsynet. Arbejdstilsynet havde været på byggeriet både før ulykken og 14 dage efter ulykken, og der var ikke nogen anmærkninger i relation hertil.

D GmbH & Co. KG var ikke indkaldt til byggemøderne, da de alene var underentreprenører til F A/S. De kan kun indkalde kontraktparterne til møderne, men ikke underentreprenører. Hvis D GmbH & Co. KG havde været indkaldt, kan vidnet dog heller ikke forestille sig, at man var blevet gjort opmærksom på forhold omkring betonopgaven, da det ikke var noget, der var oppe at vende i forhold til sikkerhedshensyn. Der var jo ikke noget at koordinere i den forbindelse, og alle kunne se, at betonslangen var der.

Man må ikke henstille jerndragere op ad vægge, da det kan vælte og ødelægge ting. Han er sikker på, at han ville have påtalt det, hvis han havde set noget stå op ad væggen. Det er en grundregel, at man ikke må placere noget op ad vægge, medmindre det er fordi, man er i gang med en arbejdsopgave og lige er ved at bruge det, som placeres op ad væggen.

Q har som vidne for C A/S forklaret, at han var ansat som projektleder hos C på det tidspunkt, ulykken skete. Han var ikke fast på pladsen, men kom 1-2 gange om ugen og førte tilsyn. De arbejdede i teknikrummet on and off afhængig af, hvornår de kunne komme til, og hvornår der var materialer.

Han var ikke bekendt med, at der var en betonslange i rummet før, B kom til skade. Der er ikke nogen, der har sagt, at slangen udgjorde en risiko, herunder heller ikke medarbejderne selv. Han ved ikke, om der var nogen, der oplyste ham, at der lå en betonslange.

Han har efter ulykken set betonslangen. Han optog en video af slangen, hvor man kunne se, at den bevægede sig fra $\frac{1}{2}$ til 1 meter. Det var både, hvor den lå på gulvet og hang.

Før ulykken havde han set en betonslange i brug. Han vidste ikke, at den kunne "slå nogle slag", men han havde bare set nogen arbejde med slangen i forbindelse med, at der blev lagt beton.

Han har ikke drøftet arbejdet i teknikrummet med de andre fagfolk udover, hvad der blev talt om på sikkerhedsmøderne. Der var kun dem fra C, en elektriker og en smed, der gik i teknikrummet, men han er ikke sikker.

Forevist foto af jerndragere, ekstraktens side 624, har han forklaret, at det er noget, de bruger. Han ved ikke, om de brugte den pågældende type på den opgave, de var i gang med på ulykkestidspunktet, ligesom han heller ikke ved, om de konkret brugte disse jerndragere til opgaven, men han kan ikke udelukke det.

De har ikke nogen procedure for, hvordan man skal placere løse genstande, herunder sådanne jerndragere i et byggeri, da de kun har de ting, som de skal bruge. Sådanne jerndragere skal som udgangspunkt lægges ned, men hvis de skal benyttes i forbindelse med en opgave, gør man dem klar til brug, og så kan de sagtens stå op.

Han havde ikke set, at betonslangen kunne bevæge sig på den måde før ulykken, og derfor havde han ikke grund til at tage nogle særlige forholdsregler i forbindelse med, at hans folk arbejdede i rummet, hvor betonslangen var. Det var derfor ok at arbejde i rummet, mens slangen lå der.

Han deltog generelt på de sikkerheds- og byggemøder, der var. Det havde ikke før ulykken været oppe at vende i relation til, hvordan man skulle forholde sig til betonslangen. Først efter ulykken drøftede man det, idet man talte om hændelsen, herunder hvad man skulle gøre fremadrettet. Det blev pålagt, at slangen skulle fikseres, så den ikke kunne "slå slag."

R har som vidne for C A/S forklaret, at han på ulykkestidspunktet var ansat ved C som montør. Han arbejdede sammen med B, der var indlejet. Han og B var på den måde kollegaer.

Forevist foto af en jerndrager, ekstraktens side 624, har han forklaret, at det var sådan en, som B blev ramt af. Jerndragerne skulle bruges til at bygge et stativ til eller som aflastning til ventilationskanaler eller ventilationsanlægget. Dvs. til at opbygge en konstruktion til at bære ventilationsanlægget.

Han mener, at de havde båret jerndragerne ind i bygningen, fordi de skulle bruge dem umiddelbart før, måske 15 minutter før, den pågældende dag. Det var derfor, de stod op ad væggen for at være klar til at, at de skulle bruge dem.

Han kan ikke huske, om han selv var med til at bære dem ind. Hele rummet var fyldt med ventilationskanaler, så der var ikke plads til jerndragerne.

Betonslangen lå langs væggen og gik op i en skakt i hjørnet af teknikrummet. Han og B stod ved siden af skakten og arbejdede. Jerndragerne stod ved siden af inden for 2 meter. Slangen lå en halv meter fra væggen, og jerndragerne stod inden for slangen.

Han havde ikke set betonslangen bevæge sig før ulykken. Han havde ikke tænkt på, at den kunne bevæge sig. Slangen lå der, mens de arbejdede, og bevægede sig ikke. Han var ikke klar over, at den kunne bevæge sig.

Da ulykken skete, kom han til stede med det samme, da han hørte, at der skete noget. Han skyndte sig hen til B, idet vidnet var i samme rum, som B.

B lå på jorden og var lidt omtumlet. Vidnet og en anden kollega fik B op. De kunne snakke med ham. B var ikke bevidstløs. Vidnet var der inden for 5-10 sekunder efter ulykken.

Det var først efter ulykken, at vidnet har set, at betonslangen kunne bevæge sig og flytte sig $\frac{1}{2}$ meter over jorden op og ned. Den kunne altså "slå slag" på op mod $\frac{1}{2}$ meter op i luften. Den gav sig ret voldsomt. Han kan ikke huske, om der efterfølgende blev gjort noget. Måske blev der lagt sække over slangen.

Han har muligvis været med til at bære jerndragerne ind, men han husker det ikke, idet han ikke husker, om de stod der i forvejen. Der var ikke noget til hinder for, at de kunne have lagt jerndragerne på gulvet i stedet for at stille dem op ad væggen, hvilket nok var nemmest.

Han har ikke talt med dem, der har lagt slangen ind i rummet, og han har ikke set, at der har været nogen, mens de var der. Han og B arbejdede der i flere dage, mens betonarbejderne gik ovenpå. Han husker ikke, hvor mange dage, han og B arbejdede i teknikrummet. Slangen var der under hele processen.

Slangen var ikke i drift, da de stillede jerndragerne op ad væggen. Den må derfor have bevæget sig inden for 15-20 minutter efter, at de havde båret jerndragerne ind. Slangen lå rundt langs væggen. Der var vist kun en jerndrager, der væltede fra væggen.

Han befandt sig i modsatte ende af teknikrummet, da ulykken skete og så det derfor ikke, men han hørte det. Han har ræsoneret sig til, at det var slangen, der væltede jerndrageren.

De bar ikke hjelm, da det ikke var påbudt. Det ved han med sikkerhed. Han tror derfor ikke, at B bar hjelm.

Han vil tro, at B var ved at forberede det, de skulle til at montere, dvs. at samle et stativ af jerndragere. Det er muligt, at B har været i gang med at feje, men han ved det ikke. Vidnet skulle selv umiddelbart hen for at hjælpe med samme opgave. Han arbejdede dermed ikke med en anden opgave.

Jerndragerne har ikke stået der i flere dage. De skulle bruge flere jerndragere til at lave stativet med. Han kan ikke huske, om der stod flere jerndragere op ad væggen. Hvis de skulle bruge flere end en, har de måske stillet dem i det mellemrum, som ventilationskanalerne skulle bruges i.

S har som part for F A/S forklaret, at han ejer og driver selskabet fra Han har købt sig ind i andre forretninger i landet, herunder FF, der er et koncernforbundet, men dog selvstændigt, selskab i forhold til F A/S.

F A/S skulle støbe undergulve i det omhandlede byggeri. Dvs. de skulle lave et afretningslag før, man kom den færdige gulvbelægning på.

Det var en fagentreprise. De havde et samarbejde med D, der støbte undergulvene for dem. Efter de havde vundet entreprisen, videregav de opgaven til D, idet de ikke selv støber undergulve. D er et firma, som de har arbejdet sammen med i mange år, og som mange gange før har støbt undergulve for dem. Det foregår ikke så formelt med kontrakter mv., men typisk med tegninger og tidsplan, herunder hvad der skal laves.

Forevist tegningsmateriale på ekstraktens side 625-630, har han forklaret, at det bl.a. var sådanne typer af tegninger, de sendte til D, der også har været med i tilbudsfasen og dermed selv har været med til at afgive tilbud.

Han holdt kun et meget overordnet tilsyn med opgaven efter, han videregav opgaven til D, idet han ikke deltog i den daglige drift på pladsen. Han har lidt erfaring med at lægge betongulve, men det er ikke noget, han blander sig i.

Hverken han eller andre folk fra F A/S deltog i bygge- og sikkerhedsmøder i forbindelse med byggeriet. Det har de ikke følt behov for, da koordineringerne foregik mellem de folk, der gik på pladsen, og byggeledelsen. Det har derfor ikke været nødvendigt at deltage i møderne. Han tænker, at han fik tilsendt referater fra møderne, men han husker det ikke. Han har ikke sendt referaterne videre til D, der heller ikke har efterspurgt det, da koordine-

ringen skete i det daglige på pladsen. Han er sikker på, at D ikke spurgte efter referaterne.

Når han fik referaterne, skimmede han dem igennem, mest for at se om der var noget tidsmæssigt, som han skulle forholde sig til.

Han har været i det pågældende teknikrum i byggeriet, hvor skaden skete. Han ved ikke, om han har set en slange til at pumpe beton. Han hørte nok først om skaden, da hans advokat skrev til ham om det i 2019. Han kan ikke huske, om han hørte om det i forlængelse af skaden.

Han er gulvmand og kender noget til betonpumpning. Normalt forsøger man at få slangen ind, hvor den generer mindst, og så den ikke ligger ved adgangsveje. Man fæstner slangen, når den hænger opad og forsøger ellers at lægge den, så den fylder mindst muligt. Den ligger altså løst på gulvet.

T har som part for D GmbH & Co. KG forklaret, at han i 12-13 år har været ejer og daglig leder af selskabet. Han står også for det sikkerhedsmæssige.

Han har arbejdet sammen med F A/S i ca. 35 år. F A/S sendte ham tegninger og en beskrivelse, hvorefter han afgav et tilbud og sendte det til F A/S. Da tilbuddet var ok, kørte han til byggepladsen. De havde nogle møder, og så sendte han sine medarbejdere afsted.

Han deltog i et indledende møde med F A/S og byggeledelsen. Hverken han eller hans medarbejdere har deltaget i byggemøderne, og han har heller ikke fået indkaldelser til byggemøderne. Det var F A/S, der blev indkaldt til byggemøderne.

Når de leverer beton til byggepladser, foregår det via en maskine, hvorfra det bliver ført ind i bygningen via en trykluftpumpe og en slange. Slangen bliver lagt på gulvet og føres ovenpå via en trappe eller skakt. Slangen bliver fastgjort ved døren ind i bygningen, fordi den kan rykke sig lidt. Den fastgøres med 25 kg cementsække, der placeres oven på slangen. Det er en metode, man altid har anvendt, og det bliver meddelt de ansatte.

Det er kun ved døren, at slangen fastgøres med en sæk for at beskytte døren. Det kommer an på, hvor bred døren er, om man placerer en eller flere sække på slangen.

Hvis der ikke er en sæk på slangen, vil den rykke sig 10 cm til hver side, ligesom den også vil bevæge sig mellem 5-10 cm til hver side som en slange inde i

rummet, hvor den befinder sig. Slangen kan også hoppe op og ned, dvs. vertikalt.

Han har ikke fået rapportering fra hans folk, der udførte arbejdet på den omhandlede byggeplads, om, at der var problemer. De arbejdede på byggepladsen i vist 5 uger. Da hans folk kom hjem derfra, fortalte de ham, at der var sket noget, men ikke hvad. Ingen vidste, hvad der var sket.

Man sikrer ikke betonslangen på nogen måde inde i rummet. Den omhandlede bygning i ... var udformet som bogstavet L, og døren var placeret lige inden teknikrummet. Det var aftalt med byggeledelsen, at der ikke skulle arbejdes inde i rummet, mens slangen var i gang.

Afhængigt af hvilket arbejde, der skulle udføres, kunne man arbejde i teknikrummet, hvor slangen var. Hvis der skulle udføres ventilationsarbejde, skulle man have sikret slangen med cementsække.

De har ikke talt med andre faggrupper om koordinering med andet arbejde i teknikrummet, men arbejdssikkerheden blev kontrolleret.

Før deres arbejde gik i gang, blev det kontrolleret, om der var nogen i det område, hvor slangen var. Faren er der, hvor der er en kobling. Han ved ikke, om der var en kobling af slangen inde i teknikrummet.

Han ved ikke, om teknikrummet var afspærret, da han ikke var der, men det blev lovet, der ikke skulle komme nogen ind i teknikrummet, mens de arbejdede der. Det var altså aftalt, at der ikke skulle være nogen i rummet, mens hans medarbejdere der. Det var hans medarbejder U, der aftalte det med byggeledelsen.

Baggrunden for at sikre betonslangen ved døren var, at slangen skulle blive liggende i siden af døren. Han har ikke kendt noget til, at en person kom til skade i forbindelse med byggeriet. Det har han ikke hørt noget om. Han fik bare et brev fra en advokat, der krævede erstatning.

Han var ikke indkaldt til byggemøder. Han var på byggepladsen, men kun i begyndelsen af arbejdet og 2-3 gange efterfølgende.

Det var U, der talte med byggeledelsen om, hvordan slangen skulle sikres. Han ved ikke hvem fra byggeledelsen, som U talte med.

Vidnet har talt med byggelederen om, hvor slangen skulle være, og da slangen blev ført opad, var det hans folk, der var på pladsen, der tog sig af resten.

Han har haft en dialog med byggeledelsen på byggepladsen.

U har som vidne for D Gmbh & Co. KG forklaret, at han har været ansat hos D siden 1994, dvs. i 28 år. Han var kontaktperson på byggepladsen i ... og var en del af et team på pladsen, men han var ikke byggeleder. Han havde kontakt til byggeledelsen.

Der blev ført beton ind i bygningen med en pumpe med trykluft via en slange. De talte med byggeledelsen eller en af håndværkerne om, hvordan slangen skulle lægges.

Slangen blev sikret med nogle læderbælter og cementsække, der blev lagt på slangen, mest ved døren, hvor den kunne risikere at bugte sig. Han ved ikke, om der også blev lagt sække andre steder end ved døren.

Han talte med byggeledelsen om, hvor slangen skulle ligge, og hvordan de sikrede den. Han har sagt det videre til alle, så man var sikker på, at der ikke var nogen, der arbejder derinde.

Han aftalte med byggeledelsen, at der ikke måtte arbejdes dér, hvor slangen lå, når der blev pumpet. Det har han sagt grundigt til en person i byggeledelsen, men han husker ikke hvem. Det er en fast procedure, at de giver denne besked til byggeledelsen. Han ved ikke, om det er kommet videre derfra.

Han kan ikke huske navnet på den person, eller det firma, som han talte med om, at der ikke skulle være nogen i rummet. Navnet P eller V siger ham ikke noget. Men navnet V siger ham noget, men han sætter ikke navnet i forbindelse med den omhandlede byggeplads i

Han talte med en kontaktperson fra byggeledelsen om det. Personen kom fra en vogn, hvor byggeledelsen holdt til, og derfor ved han, at det var en person fra byggeledelsen.

De kontrollerede hver morgen maskinen og koblingen til slangen, før de startede pumpen. Dvs. de tjekkede, om koblingen var i orden, og hvis det ikke var tilfældet, gjorde han noget ved det.

Han kan ikke sige, hvor meget slangen kunne bevæge sig inde i rummet, men i hvert fald $\frac{1}{2}$ meter frem og tilbage, når der er problemfri pumpning i slangen. Dvs. slangen bevægede sig sideværts, men ikke lodret.

Når slangen ikke sikres, er det livsfarligt at være i rummet, da den kan ramme et ben, så man kan vælte og slå sig fuldstændig omkuld.

De har ikke gjort andet end at tale med byggeledelsen om, at man ikke måtte arbejde i rummet, og de har derfor ikke afspærret rummet. Det kan man ikke. Hvordan skulle man gøre det? Han har ikke talt med andre faggrupper om, at der var en risiko i forbindelse med slangen, men kun med byggeledelsen.

De har ikke haft nogen procedure for at holde opsyn med, at der ikke var nogen i teknikrummet, idet de var tre mand, hvoraf to var ovenpå, og en var ved maskinen. Sådan har de arbejdet i 28 år. Han har sagt, at der ikke var nogen, der skulle gå ind i teknikrummet.

Han var ikke klar over, at B var kommet til skade. Han kan ikke huske, at han talte med nogen om, at nogen var kommet til skade.

Hvis betonslangen slet ikke var sikret, kunne den bevæge sig op til 4-5 meter. Hvis slangen kun var sikret ved døren, er bevægelsen afhængig af, hvor langt slangen skulle ligge på jorden, og hvor stort rummet var. Hvis slangen ikke blev sikret, kunne den slet ikke styres. Det var dem selv, der lagde cement-sække på slangen.

Parternes synspunkter

B har i sit påstandsdokument anført:

...

Til støtte for den nedlagte påstand gøres det overordnet gældende, at sagsøgte 1, sagsøgte 2 og sagsøgte 3 er erstatningsansvarlige overfor B i anledning af arbejdsulykken den 3. maj 2016.

C A/S:

Det gøres overordnet gældende, at C A/S, som havde lejet Bs arbejdskraft, skal anses som arbejdsgiver for B, og at C A/S således var underlagt de pligter, der i henhold til arbejdsmiljøloven påhviler en arbejdsgiver.

Det gøres gældende, at C A/S har forsømt flere af disse pligter.

Det gøres gældende, at det pågældende arbejde ikke blev planlagt, tilrettelagt eller udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, og at C A/S derfor har forsømt sine pligter i henhold til arbejdsmiljøloven § 38.

Arbejdet var tilrettelagt på en sådan måde, at B skulle løse sine arbejdsopgaver på et sted, hvor man havde placeret en løs slange, som kom i (ukontrolleret) bevægelse, når der kom tryk på slangen, og som således udgjorde et uforudsigeligt element.

Selv hvis der ikke havde været placeret andre løse genstande i lokalet, er det i sig selv uforsvarligt at lade sine ansatte arbejde i et rum, hvor der ligger en usikret slange, som, når den kommer i bevægelse, i sagens natur kan ramme de ansatte. Uagtet at det ikke var C A/S, der havde lagt slangen ud, havde C A/S som arbejdsgiver pligt til at sikre, at virksomhedens ansatte – herunder også lejet personale – kunne udføre arbejdet under betryggende forhold.

Det gøres endvidere gældende, at arbejdsstedet ikke var indrettet på en fuldt forsvarlig måde, jf. normen i arbejdsmiljølovens § 42. Der var på arbejdsstedet, dvs. i teknikrummet, placeret en betonslange, som, når der kom tryk på slangen, bevægede sig. Slangen var ikke under opsyn, den var ikke fæstnet/sikret og dens bevægelser blev på ingen måde "kontrolleret" ved menneskelig mellemkomst. Slangen har således udgjort et bevægeligt element, hvis bevægelser ikke kunne forudsiges eller undgås. Det er i sig selv en uforsvarlig indretning af arbejdsstedet.

I kombination hermed skal det fremhæves, at der i samme lokale var placeret en tung jerndrager op ad en væg i rummet. Jerndrageren var ikke fæstnet eller på nogen måde sikret, og selv en mindre påvirkning ville vælte jerndrageren, hvilket også er det, der konkret skete.

Under de omstændigheder må det have været helt åbenbart, at det var forbundet med en risiko at placeres løs, tunge genstande, som kunne væltes af slangen. Arbejdsstedet var således indrettet på en sådan måde, at der var en ikke ubetydelig risiko for arbejdsulykker.

Det gøres tillige gældende, at der ikke blev ført et effektivt tilsyn med arbejdets udførelse, ligesom der ikke blev givet instruktion om de faremomenter, der var forbundet med arbejdets udførelse, jf. normerne i arbejdsmiljølovens § 16 og § 17, stk. 2.

Såfremt virksomheden havde ført et effektivt tilsyn med arbejdet, ville virksomheden have opdaget den uforsvarlige indretning og arbejdsgang. Såfremt virksomheden havde instrueret B om risikoen for nedfaldende genstande, kunne ulykken være undgået. Virksomheden havde ikke på nogen måde instrueret B om af egen drift at være opmærksom på risikoen forbundet med løse genstande, endsige at han skulle fjerne sådanne.

Såfremt retten lægger til grund, at jerndrageren blev placeret af en af virksomhedens ansatte, gøres det gældende, at virksomheden hæfter for de ansattes ansvarspådragende adfærd, jf. DL 3-19-2.

D GmbH & Co. KG:

Det gøres gældende, at virksomheden er erstatningsansvarlig over for B, idet virksomhedens ansatte havde ført betonslangen gennem et lokale, hvor der skulle foretages andre arbejder, og hvor der var betydelig risiko for at betonslangen ved dens bevægelser kunne forårsage ulykker, uden at gøre tiltag for at sikre at slangen ikke udgjorde en sikkerhedsmæssig risiko for dem, der var beskæftigede i lokalet.

Henset til at der var tale om en større entreprise, må det have stået klart for virksomheden, at ansatte fra andre virksomheder og faggrupper skulle foretage arbejder i samme rum, selv hvis der på tidspunktet, hvor slangen blev ført, ikke var andre arbejder i gang.

Virksomheden var eller burde have været bekendt med at slangen ville slå slag, når der kom tryk på den. Virksomheden skulle derfor desuden have sikret, at der ikke var placeret løse genstande, som kunne væltes af slangen, når denne satte i bevægelse.

Hvis det ikke kunne sikres, at der ikke var placeret løse genstande, skulle virksomheden i stedet have sikret/fæstnet slangen, således at denne ikke kunne slå slag med risiko for at vælte diverse genstande og værktøjer.

Såfremt retten lægger til grund, at der på tidspunktet, hvor slangen blev ført gennem lokalet, ikke var andre arbejder i gang, kan dette ikke tillægges nogen betydning. Det må have stået klart for virksomheden, at der på et senere tidspunkt skulle opstartes/fortsættes andre arbejder i lokalet, og virksomheden skulle derfor have ført et løbende tilsyn med at betonslangen ikke udgjorde en sikkerhedsrisiko på stedet.

Det gøres tillige gældende, at virksomheden hæfter for de ansattes ansvarspådragende adfærd, jf. DL 3- 19-2. Virksomhedens ansatte burde have sikret sig, at slangen kunne betjenes uden fare for at vælte løse genstande i rummet. Ved ikke at sikre sig dette har den eller de ansatte, der betjente pumpen, handlet uagtsomt og ansvarspådragende.

E A/S:

Det gøres gældende, at virksomheden har forsømt at foretage tilstrækkelig koordinering af sikkerheden på byggepladsen, og at ulykken kunne være undgået, hvis virksomheden havde opfyldt sine forpligtelser.

Virksomheden vidste eller burde have vidst, at der ville foregå flere arbejder i teknikrummet, og at dette ville involvere flere faggrupper/underentreprenører. Virksomheden skulle gennem sin koordinering have sikret, at dette kunne foregå på en sikkerhedsmæssigt betryggende måde.

Det må navnlig have stået klart for virksomheden, at betonslangen ville udgøre en sikkerhedsmæssig risiko, når der skulle udføres andre arbejder i lokalet. Virksomheden skulle således have sikret, at der blev foretaget sikring af slangen, eller at risikoen for ulykker involverende slangen på anden måde blev minimeret.

Virksomheden skulle endvidere have pålagt D GmbH & Co. KG at føre et selvstændigt løbende tilsyn med at slangen ikke udgjorde en risiko for andre ansatte på stedet.

Alle de sagsøgte:

Det gøres gældende, at der er årsagssammenhæng mellem ulykken den 3. maj 2016 og Bs symptomer, og at der er årsagssammenhæng mellem symptomerne og Bs økonomiske tab.

Arbejdsmarkedets Erhvervssikring har vurderet, at Bs løbende indtægtstab er en følge af ulykken, og det kræver et fornødent sikkert grundlag at tilsidesætte vurderingen fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring. Et sådant grundlag eksisterer ikke i denne sag. Tværtimod har Retslægerådet tilsluttet sig vurderingen, for så vidt angår den medicinske årsagssammenhæng.

...'F

C A/S har i sit påstandsdokument anført:

'F

...

Over for sagsøger:

Til støtte for den over for sagsøger nedlagte påstand om frifindelse gør sagsøgte 1, C A/S, følgende anbringender gældende:

1. C A/S er ikke erstatningsansvarlig for sagsøgers tilskadekomst den 3. maj 2016.

I den forbindelse skal C A/S henvise til, at sagsøgers arbejde i enhver henseende har været forsvarligt tilrettelagt fra selskabets side.

C A/S skal endvidere henvise til, at der ikke er grundlag for at pålægge selskabet et hæftelsesansvar i medfør af DL 3-19-2, idet sagsøgers tilskadekomst ikke var en følge af ansvarspådragende adfærd udvist af en eller flere af selskabets ansatte.

Sagsøgers tilskadekomst den 3. maj 2016 har ikke været en adækvat følge af C A/S' eventuelle ansvarspådragende adfærd, idet tilskadekomsten var resultatet af en række begivenheder, som selskabet som entreprenør på en meget lille del af den samlede entreprise ikke har haft mulighed for at påvirke eller indrette sig efter.

2. Sagsøger har udvist egen skyld.

I den forbindelse skal C A/S henvise til, at sagsøgers tilskadekomst den 3. maj 2016 må tilskrives hans egen uagtsomme adfærd.

3. Sagsøgers eventuelle erstatnings- og godtgørelseskrav kan ikke opgøres til det beløb, som han har nedlagt påstand om betaling af.

I den forbindelse skal C A/S henvise til følgende:

Sagsøger har ikke bevist, at den hændelse, som han var udsat for den 3. maj 2016, har medført en nedsættelse af hans evne til at oppebære erhvervsindtægter i perioden 4. maj 2016 – 31. maj 2021, eller har medført, at han har været "syg" i erstatningsansvarslovens § 3's forstand i perioden 3. maj 2016 – 24. september 2017.

Dette indebærer, at sagsøger ikke har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste samt godtgørelse for svie og smerte for de pågældende perioder, selvom retten måtte finde, at C A/S er erstatnings-ansvarlig for sagsøgers tilskadekomst den 3. maj 2016.

Såfremt sagsøgers evne til at oppebære erhvervsindtægter har været nedsat i perioden 4. maj 2016 – 31. maj 2021, eller sagsøger har været "syg" i erstatningsansvarslovens § 3's forstand i perioden 3. maj 2016 – 24. september 2017 har dette ikke været en følge af den hændelse, som sagsøger var udsat for den 3. maj 2016.

Sagsøgers eventuelle krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste for perioden 4. maj 2016 – 31. maj 2021 kan ikke opgøres til det beløb, som sagsøger har nedlagt påstand om betaling af.

I den forbindelse skal C A/S blandt andet henvise til følgende:

- Sagsøger kunne i perioden ikke have forventet de erhvervsindtægter, som han har lagt til grund ved opgørelsen af det fremsatte krav om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste.
- Sagsøgers opgørelse af det beløb, som i medfør af erstatningsansvarslovens § 2, stk. 2, skal fradrages ved opgørelsen af sagsøgers eventuelle krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, er ikke korrekt.

I den forbindelse skal C A/S blandt andet henvise til, at der ved opgørelsen af sagsøgers eventuelle krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste for perioden 27. marts – 24. september 2017 skal foretages fradrag for den midlertidige erstatning for erhvervsevnetab, som han har modtaget i perioden, jfr. AES' afgørelse af 16. juli 2018 (bilag 31).

C A/S har ikke indsigelser mod sagsøgers opgørelse af sit eventuelle krav på godtgørelse for svie og smerte for perioden 3. maj 2016 – 24. september 2017.

C A/S gør i øvrigt de samme anbringender gældende vedrørende opgørelsen af sagsøgers eventuelle erstatnings- og godtgørelseskrav, som de øvrige sagsøgte gør gældende.

Over for sagsøgte 2 og 3:

Til støtte for den over for sagsøgte 2 og 3 nedlagte friholdelsepåstand gør sagsøgte 1, C A/S, gældende, at sagsøgte 2 og 3 som følge af ansvars beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt må bære den fulde erstatningsbyrde i det indbyrdes forhold mellem de sagsøgte.

I den forbindelse skal C A/S blandt andet henvise til, at sagsøgte 2 ikke har tilrettelagt og udført pumpningen af beton under hensyntagen til de øvrige tilstedeværende håndværkere, og at sagsøgte 3 ikke i tilstrækkeligt omfang har varetaget sine forpligtelser i relation til den overordnede tilrettelæggelse af sikkerheden og koordinering af de enkelte fagentrepriser på byggepladsen.

...F

D GmbH & Co. KG har i sit påstandsdokument anført:

F
...

At sagsøgte skal have handlet culpøst for at være erstatningsansvarlig for sagsøgers skade som følge af en ulykke den 03.05.2016, og sagsøger har bevisbyrden for, at sagsøgte har handlet ansvarspådragende ved udførelse af sit arbejde,

At sagsøgte ikke har udvist culpa ved tilrettelæggelse og udførelse af det pågældende arbejde, og sagsøger ikke har løftet bevisbyrde herfor,

At bygherren i øvrigt efter danske lov 3-19- 2 er ansvarlig for arbejdsmiljøkoordinatorens eventuelle ansvarspådragende handling, og sagsøgte allerede som følge heraf er fritaget for ansvar efter erstatningsansvarslovens § 19, stk. 3,

At der ikke foreligger årsforbindelse/adækvans mellem et eventuelt ansvarspådragende forhold og den indtrådte skade og/eller ej heller mellem den indtrådte skade og sagsøgers gener, herunder at det er generne, der er årsag til indtægtstab,

At sagsøger har udvist egen skyld/accept af risiko ved ikke at bære hjelm

At erstatningen i øvrigt ikke er opgjort korrekt og til dels udokumenteret,

At sagsøgte skal skadefriholdes for ethvert krav, som sagsøgte måtte blive dømt i sagen af adciterede.

...'F

E A/S har i sit påstandsdokument anført:

'F
...

Anbringender og indsigelser

Det kan af retten som ubestridt lægges til grund, at det var E A/S, der stod for byggeledelsen og tilsyn i forbindelse med opførelsen af ejendommen på adressen

Det som retten skal tage stilling til er, om der kan rettes et direkte krav mod E A/S, og om B har løftet bevisbyrden for, at E A/S har handlet ansvarspådragende ved udførelsen af opgaven, samt om det i givet fald er den ansvarspådragende adfærd, der har været årsag til, at B kom til skade og i hvilket omfang. Endelig skal retten tage stilling til det opgjorte krav.

Ansvarsgrundlaget

Det gøres overordnet gældende, at E A/S er fritaget for ansvar i medfør af erstatningsansvarsloven § 19, stk. 3, subsidiært, at E A/S ikke har handlet ansvarspådragende, samt at bevisbyrden herfor påhviler B. Denne bevisbyrde er ikke løftet.

Til støtte herfor henvises til, at det følger af arbejdsmiljølovens § 37, stk. 1, at ved bygge- og anlægsvirksomhed, hvor flere arbejdsgivere er beskæftiget på samme arbejdssted, da påhviler det bygherren at planlægge og koordinere foranstaltninger til fremme af de ansattes sikkerhed og sundhed. Bygherren kan antage en koordinator til at varetage denne opgave, og bygherre skal da føre tilsyn med, at arbejdsmiljøkoordinatoren varetager opgaverne på behørigt vis.

Det følger af bekendtgørelse om bygherrens pligt bl.a., at bygherren skal fastlægge rammerne for de opgaver, som koordinatoren skal udføre, at bygherren skal sørge for, at koordinatoren udarbejder en sikkerhedsplan samt fører journal. Bekendtgørelsen understøtter, at uanset om bygherre har uddelegeret opgaven som arbejdsmiljøkoordinator, da påhviler ansvaret forsat bygherren, og bygherren skal sikre, at arbejdsmiljøkoordinatoren varetager opgaven på betryggende vis. Det følger også direkte af § 2 i bekendtgørelsen, at *"forpligtelserne ifølge bekendtgørelsen påhviler bygherren."*

Bygherren fritages således ikke for ansvar ved at lade opgaverne varetage af en sagkyndig, og qua bygherrens rolle, som den er udtrykt såvel i lov og tilhørende bekendtgørelse og AT-vejledning, da foreligger der et over-/og underordningsforhold mellem bygherren og arbejdsmiljøkoordinatoren. I forlængelse heraf skal det også bemærkes, at bygherren er forpligtet til at kunne dokumentere overfor for Arbejdstilsynet, at den valgte koordinator har den nødvendige viden, uddannelse og kvalifikationer til at varetage opgaven.

På denne baggrund gøres det gældende, at bygherre er ansvarlig for arbejdsmiljøkoordinatorens eventuelle ansvarspådragende handlingen efter DL 3-19-2, og dermed så er E A/S allerede af denne grund fritaget for ansvar efter erstatningsansvarslovens § 19, stk. 3, idet skaden må antages at ville have været dækket af bygherres ansvarsforsikring. Der kan således ikke rejses et direkte krav mod arbejdsmiljøkoordinatoren, idet der ikke er handlet forsætligt eller groft.

Måtte retten finde, at der kan rejses et direkte krav mod E A/S som arbejdsmiljøkoordinator, da skal retten tage stilling til, om B har løftet bevisbyrden for, at der er noget at bebrejde E A/S i erstatningsretslighenseende.

Det gøres overordnet gældende, at E A/S som bygherres rådgiver på byggepladsen ikke har haft noget ansvar for, at B

kunne udføre sit arbejde sikker- og sundhedsmæssigt, idet E A/S ikke var arbejdsgiver for ham.

E A/S' ansvar som rådgiver for bygherre var at koordinere og planlægge byggeprocessen, så rammerne for, at arbejderne kunne udføres sikker- og sundhedsmæssigt forsvarligt, var til stede. Derimod var det den enkelte entreprenør og underentreprenør, der var ansvarlig for, at de opsatte rammer blev efterlevet. Der er således en klar ansvarsfordeling mellem arbejdsgiverens ansvar og bygherrens ansvar/bygherres rådgiver, og det er uomtvisteligt arbejdsgiveren, der har hovedansvaret for, at arbejdets forsvarlige planlægning, tilrettelæggelse og udførelse.

Det gøres gældende, at E A/S havde sørget for at koordinere sundhed og sikkerhed på byggepladsen, og at B ikke har løftet bevisbyrden for det modsatte.

Til støtte herfor henvises der til, at det fremgår af sikkerhedsmødereferat nr. 3, jf. bilag A3, at der var henstillet til, at slanger blev ført sikkerhedsmæssigt korrekt, og det bemærkes endvidere, at E A/S ikke var blevet forhåndsorienteret om, at den omhandlende jernbjælkes placering, eller at betonslangen kunne slå slag, når den var i brug. Endvidere gøres det gældende, at B har udvist accept af risiko og/eller egen skyld ved ikke at bære hjelm trods påbud herom.

Årsagssammenhæng

Det gøres overordnet gældende, at der ikke er årsagssammenhæng mellem et eventuelt ansvarspådragende forhold på den ene side og den indtrådte skade, samt at der ikke er årsagssammenhæng mellem den indtrådte skade og det genebillede som B angiver at have herunder, at det er generne, der er årsag til B tab af indtægt.

Til støtte herfor henvises der til, at erklæringen fra Retslægerådet af 29. april 2021 ikke fastslår med den fornødne sikkerhed, at B nuværende genebillede er forårsaget af hændelsen den 3. maj 2016. Det fremgår således bl.a. af Retslægerådets svar på spørgsmål D, der er afgivet under dissens, at ordblindhed kan have haft indvirkning på de test, der blev lavet i forbindelse med udarbejdelsen af den neuropsykologiske undersøgelse. Ligeledes ses det i Retslægerådets svar på spørgsmål E, at forudbestående hændelser i form af slag/spark kan have bidraget til funktionsnedsættelsen på det kognitive område.

Erstatningsopgørelsen

Det gøres gældende, at kravet ikke er opgjort korrekt, samt at B ikke har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i hele den angivne periode.

Til støtte herfor bemærkes det bl.a., at skurpenge ikke skal indgå i opgørelsen af Bs tab, samt at der mangler dokumentation for dagpengeudbetaling for september 2018, og skatteoplysninger (R75) for indkomstårene 2017-2021.

Dertil kommer, at Arbejdsmarkedets Erhvervssikring allerede den 16. juli 2018 traf afgørelse om et midlertidigt tab af erhvervsevne på 50 pct., samt at B sygdomsbillede blev konstateret stationær ved speciallægeerklæring af 27. marts 2017, og at han i november 2018 blev bevilget fleksjob. Det har således været muligt på et langt tidligere tidspunkt at skønne over og konstatere, at Bs tab af erhvervsevne var 15 pct. eller derover, og B har derfor ikke krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste fra det tidspunkt og frem, jf. erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1.

På baggrund af ovenstående gøres det samlet gældende, at der ikke kan rettes et direkte krav mod E A/S, subsidiært at B ikke har løftet bevisbyrden for, at der er noget i erstatningsretlig-henseende at bebrejde E A/S, samt at der er årsagssammenhæng mellem den ansvarspådragende adfærd og den indtrådte skade, endvidere at der er medicinsk årsagssammenhæng mellem hændelsen på den ene side og Bs genebillede på den anden side, og at Bs tab af indtægt også er forårsaget heraf. Endelig gøres det gældende, at det opgjorte krav er udokumenteret, og at B under alle omstændigheder ikke har krav på erstatning i hele perioden.

...'F

F A/S har i sit påstandsdokument anført:

'F
...

Det bemærkes indledningsvist, at hverken skadelidtes fagforening eller sagsøgte 3, som overfor adcitanten har påberåbt sig manglende koordinering/tilstrækkelig tilrettelæggelse af arbejdet, og som har fremlagt de referater, hvorpå adcitantens krav støttes, har valgt at inddrage adciterede.

De øvrige parter, som rimeligvis kunne have forventet at inddrage adciterede i sagen, har således ikke fundet grundlag herfor – antageligt fordi de har vurderet, at adciterede er uden ansvar for hændelsen.

Det bestrides, at adciterede, eller nogen for hvem adciterede hæfter, har handlet ansvarspådragende.

Adciterede kan tilslutte sig det af adcitanten i hovedsagen anførte og er således enig i, at placeringen af betonpumpeslangen var forsvarlig. Slangen var placeret væk fra almindelige adgangsveje. Herudover havde slangen ligget i bygningen igennem en længere periode, og det forhold, at den bevægede sig, havde været synligt for alle involverede. Der er tale om en sædvanlig fremgangsmåde for støbning af gulve.

Det bestrides herudover, at adciterede har noget ansvar over for adcitanten i anledning af det passerede.

Det bestrides således, at adciterede har haft en koordineringspligt eller på anden måde har været forpligtet til at føre tilsyn med adcitantens arbejde.

Adcitanten var antaget til selvstændigt at udføre gulvstøbning.

Dette arbejde tilrettelagde og udførte adcitanten selv, jf. bilag adc. A, og adciterede, der først havde arbejde på pladsen efter gulve var støbt, havde ikke daglig gang på byggepladsen.

Af samme grund deltog adciterede – som det også fremgår af de påberåbte bilag – ikke i koordineringsmøderne i denne fase.

Det tilkom således adcitanten selvstændigt at tilrettelægge sit arbejde, og selskabet havde da også i kraft af sin tilstedeværelse på pladsen den daglige dialog med de øvrige involverede parter.

Subsidiært bestrides det, at adciteredes mulige tilsidesættelse af en sådan videregivelses-pligt er ansvarspådragende, ligesom det bestrides, at der er årsagssammenhæng imellem denne undladelse og hændelsen den 3. maj 2016.

Såfremt det findes godtgjort, at adciterede er ansvarlig for den skete skade, gøres det gældende, at det ikke er dokumenteret, at der er årsagssammenhæng mellem skaden og sagsøgers gener. Der henvises i det hele til adcitationsduplikken.

Det bestrides derudover, at kravet er opgjort korrekt, idet der ved opgørelsen af kravet på tabt arbejdsfortjeneste ikke i tilstrækkelig grad er

taget højde for udbetaling af erstatning for midlertidigt erhvervsevnetab eller til fulde er sket fradrag for sagsøgers indtægt i tabsperioden.

Det opgjorte beløb skal efter adciteredes opfattelse reduceres med mindst kr. 109.102,81, jf. nærmere herom i ad citationsduplikken.

..."

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen. De sagsøgte har i den forbindelse gjort gældende, at der er en sådan bevismæssig uklarhed over, hvordan skaden er opstået, at det må komme B bevismæssig til skade.

C A/S har desuden frafaldet sine synspunkter om fradrag i opgørelsen af erstatningskravet for den tilkendte midlertidige erstatning, jf. Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings afgørelse af 16. juli 2018 efter, at B under hovedforhandlingen har nedsat sin påstand i overensstemmelse hermed. De sagsøgte har i øvrigt påberåbt sig de samme anbringender i relation til kravets opgørelse, som anført af de øvrige sagsøgte parter.

Rettens begrundelse og resultat

Efter bevisførelsen, herunder Bs egen forklaring om, hvordan skaden skete, samt efter vidnet og kollegaen Rs forklaring herom, sammenholdt med de første lægelige notater fra skadestuen umiddelbart efter ulykken, anmeldelse af arbejdsulykke samt fotos af Bs hoved lægger retten til grund, at B blev ramt af en jerndrager i hovedet.

Retten finder det videre efter Bs forklaring om, at han ikke selv har skubbet eller kunne have kommet til at skubbe til jerndrageren, så den væltede, og efter forklaringerne om, at der i teknikrummet, hvor B befandt sig, var ført en slange indeholdende beton, der kunne bevæge sig, når beton blev pumpet igennem slangen, samt efter oplysningerne om, at en eller flere jerndragere stod op ad væggen tæt på slangen, at dette var årsagen til, at jerndrageren væltede og ramte B.

Både B, R og Q, der arbejdede med ventilationer for C A/S, har forklaret, at de ikke var bekendt med, at slangen med beton kunne bevæge sig. B og R havde derfor ikke forholdt sig nærmere til, at slangen lå i det rum, hvor de arbejdede med at montere og samle dele til ventilationsanlæg. Retten lægger efter bevisførelsen, herunder Q forklaring, til grund, at hverken Q eller andre fra C A/S, der arbejdede med ventilationsanlæg, var gjort opmærksom på risikoen i forbindelse med, at slangen med beton kom i bevægelse, ligesom de heller ikke

var gjort bekendt med, at de ikke måtte arbejde i teknikrummet, mens der blev udført betonarbejde.

C A/S har herefter ikke – og burde heller ikke på det foreliggende grundlag – have været bekendt med det potentielle uforsvarlige forhold ved, at slangen med beton kunne komme i bevægelse og forårsage skader.

Det forhold, at en eller flere jerndragere var placeret op ad væggen, findes heller ikke at udgøre et ansvarspådragende forhold for C A/S. Retten har herved lagt vægt på Rs forklaring om, at han eller nogen andre netop og umiddelbart forud for ulykken havde båret sådanne jerndragere ind i teknikrummet og placeret dem op ad væggen, fordi det var nemmest, idet de skulle bruges til det aktuelle og umiddelbart forestående arbejde, som han og B skulle til at udføre. Det er således ikke godtgjort, at der var tale om en varig eller fast henstilling af materialer på byggepladsen, der kan pådrage C A/S et ansvar som følge af en uforsvarlig indretning af arbejdsstedet.

Efter bevisførelsen lægger retten til grund, at det for alle involverede håndværkere på byggepladsen var påbudt at bære beskyttelseshjelm såvel indvendigt i bygningen og udvendigt omkring bygningen. Dette var meddelt de involverede håndværkere ved mail af 26. april 2016, herunder Q, der var projektleder hos C A/S.

B har forklaret, at han altid arbejder med hjelm, og at hans hjelm lå ved siden af ham på gulvet, da han vågnede op efter at være kommet til skade. Under sagens skriftveksling har Bs advokat oplyst, at B plejer at anvende hjelm, men at han som følge af hukommelsestab fra episoden ikke kan huske, om han anvendte hjelm den pågældende dag.

Vidnet og kollegaen R, der arbejdede sammen med B, har forklaret, at han er sikker på, at de ikke bar hjelm under udførelse af deres arbejde, da det ikke var påbudt, og at B derfor heller ikke havde hjelm på, da han kom til skade.

Det er herefter ikke bevist, at B bar hjelm den pågældende dag. Herefter, og efter et foto af Bs hoved med ar i højre side af tindingen efter at være blevet syet med 4 sting, lægger retten til grund, at B ikke bar hjelm, da han kom til skade.

Q har forklaret, at han ikke var fast på byggepladsen, men at han som projektleder kom 1-2 gange om ugen på byggepladsen og førte tilsyn, herunder i teknikrummet, hvor C A/S arbejdede. De benyttede

jerndragere i deres arbejde, idet han dog ikke ved, om de konkret anvendte den type jerndrager, som han blev forevist under sin forklaring, men han kan ikke afvise det. C A/S har ikke nogen procedurer for, hvordan sådanne løse genstande skal placeres i et byggeri, men de skal som udgangspunkt lægges ned, medmindre de skal bruges til en forestående opgave.

Det må herefter lægges til grund, at hverken R eller B bar beskyttelseshjelm under udførelse af deres arbejde i teknikrum-met, og at de ikke var gjort bekendt med, at det var påbudt i det konkrete byggeri. Det er ikke oplyst, om Q havde orienteret de ansatte, herunder B, der var indlejet til at udføre arbejde for C A/S, om, at hjelm var påbudt, eller om hvorvidt Q førte et effektivt tilsyn hermed i tiden op til ulykken.

På denne baggrund har Q som ansat projektchef for C A/S tilsidesat sin tilsynspligt, jf. arbejdsmiljølovens § 16, ved ikke at have sikret sig, at de ansatte og dem, der udførte arbejde for C A/S, bar beskyttelseshjelm under udførelse af deres arbejde. C A/S hæfter i medfør af DL 3-19-2 for den tilsynsførendes tilsidesættelse af sine pligter.

Retten finder herefter, at det ikke kan udelukkes, at den påførte skade kunne have været undgået, hvis B havde båret beskyttelseshjelm, og at dette må have været påregneligt for C A/S.

Som følge heraf har B krav på erstatning, jf. nærmere nedenfor.

For så vidt angår D GmbH & Co. KGs forhold har T som ejer af det tyske selskab, der stod for udførelsen af betonarbejdet på byggepladsen, bl.a. forklaret, at betonslangen skal fastgøres med 25 kg cementsække dels ved indgangen i byggeriet og dels med yderligere sække inde i rummet, hvor slangen ligger, hvis der samtidigt skal udføres ventilationsarbejde, idet slangen kan bevæge sig. Han har haft en dialog med en byggeleder om, hvor slangen skulle være, men han har ikke selv været med til at udføre betonarbejdet.

U, der udførte arbejde med betonslangen i byggeriet, har bl.a. forklaret, at slangen med beton blev sikret med læderbælter og cementsække, mest ved døren til byggeriet, hvor den kunne risikere at bugte og bevæge sig. Han ved ikke, om der også blev lagt cementsække andre steder end ved døren. Når slangen ikke er sikret, er det livsfarligt at opholde sig i rummet, idet slangen kan bevæge sig op til 4-5 meter og slå personer omkuld. Han havde i den forbindelse aftalt med byggeledelsen, at man ikke måtte arbejde i teknikrummet, mens slangen var der. Han ved ikke, hvem han talte med herom men blot, at det var en person fra byggeledelsen.

P, der var en del af byggeledelsen, har bl.a. forklaret, at betonslangen var fastgjort i skakten, hvor den hang og herfra gik gennem teknikrummet. Slangen var ikke yderligere fastgjort. Det var ikke noget, der blev drøftet, idet man ikke tænkte på, at det var et problem, ligesom man heller ikke talte om at afspærre rummet, mens slangen var der, uanset at han var klar over, at der skulle udføres ventilationsarbejde i teknikrummet. Det er heller ikke noget, som Arbejdstilsynet, der var på byggepladsen både før og efter ulykken, gjorde ham opmærksom på.

Herefter og efter den øvrige bevisførelse kan det ikke lægges til grund, at der mellem U eller andre personer fra D GmbH & Co. KG og byggeledelsen blev indgået en aftale om, at der ikke måtte udføres andet arbejde i teknikrummet, mens slangen med beton var i rummet, ligesom det heller ikke er bevist, at slangens bevægelser og risici i forbindelse hermed var noget, der blev drøftet med byggeledelsen. Dette støttes også af, at teknikrummet ikke var afspærret, og at der heller ikke blev ført tilsyn hermed.

Ved de afgivne forklaringer kan det herefter ikke lægges til grund som bevist, slangen var fastgjort med cementsække inde i teknikrummet, hvor C A/S samtidig udførte ventilationsarbejde.

På denne baggrund og efter såvel T og U forklaring om, at de var bekendt med, at slangen med beton kunne bevæge sig i betydelig grad og derfor skulle fastgøres med cementsække for at undgå, at slangen kunne forårsage skader på ting eller personer, har de ved at undlade at sikre sig mod slangens bevægelser og ved at undlade at sikre sig, at der ikke blev udført arbejde, mens slangen var i brug, udvist et culpøst og derved ansvarspådragende forhold. Ansvar for T og Us handlinger må som henholdsvis part og ansat henføres til D GmbH & Co. KG.

Der er efter det anførte ikke grundlag for at gøre byggeledelsen ved E A/S som den arbejdsmiljøkoordinerende part eller bygherren ansvarlig for skaden, hvorved D GmbH & Co. KG som selvstændig virkende underentreprenør ikke kan fritages for ansvar efter erstatningsansvarslovens § 19, stk. 3.

Som følge heraf frifindes E A/S for det fremsatte krav, ligesom F A/S med samme begrundelse frifindes for ansvar. Det bemærkes herved, at der ikke i forbindelse med de afholdte byggemøder, hvortil F A/S var indkaldt, er fremkommet oplysninger om risikoen ved betonslangens brug eller andre sikkerhedsforanstaltninger, som skulle udføres i forbindelse hermed.

Efter det anførte er C A/S og D GmbH & Co. KG fundet at være ansvarlige for den skete personskade. Erstatningskravet må også for så vidt angår D GmbH & Co. KG anses at være både kausal og påregnelig.

Da det efter det anførte om skadens årsag, og at det ikke er bevist, at det var pålagt B at bære beskyttelseshjelm, er der ikke grundlag for at lade erstatningskravet bortfalde eller nedsætte som følge af egen skyld.

Herefter og efter de udviste culpøse forhold, der hver især, hvis de ikke var udvist, kunne have forhindret den påførte skade, findes C A/S og D GmbH & Co. KG at være solidarisk ansvarlige for skaden og dermed det fremsatte erstatningskrav.

I det indbyrdes forhold findes de med samme begrundelse at skulle være lige-
ligt erstatningsansvarlige således, at de hver især endeligt skal afholde halvde-
len af det pålagte erstatningskrav.

Erstatningskravet

C A/S og D GmbH & Co. KG har bestridt opgørelsen af erstatningskravet med henvisning til, at B ikke har bevist at have været syg i erstatningsansvarslovens § 3s forstand som følge af ulykken den 3. maj 2016.

Efter de lægelige oplysninger umiddelbart efter ulykken den 3. maj 2016 og ti-
den herefter og efter speciallægeerklæringerne af 27. marts 2017 og af 28. juni
2017, oplysningerne om at han november 2017 modtog psykologbehandling
og i august 2018 ergoterapeutisk behandling samt efter oplysningerne om det
kommunale forløb, er det ubetænkeligt at lægge til grund, at B har krav på
svie- og smertegodtgørelse som påstået.

For så vidt angår kravet på tabt arbejdsfortjeneste findes dette efter de nævnte
lægelige oplysninger og Retslægerådets besvarelse af spørgsmål A, B, D, E, G
og L at være en følge ulykken den 3. maj 2016 – også uanset at der ved
besvarelsen af spørgsmål D og E ikke har været enighed blandt
Retslægerådets medlemmer.

Den tabte arbejdsfortjeneste er opgjort på baggrund af et gennemsnit af Bs
lønsedler i 3 måneder før ulykken fra den 18. januar 2016 til den 24. april 2016
svarende til 7 lønsedler, idet B blev aflønnet hver 14. dag. Dette er en sædvanlig
metode til at opgøre tabt arbejdsfortjeneste, idet man herved tager hensyn til
eventuelle udsving, der måtte være i lønindtægten. Herefter, og da udsvingene i
lønudbetalingerne i den pågældende periode må anses at være uden væsentlig
betydning for en ret-

visende opgørelse og desuden imødegået ved at tage udgangspunkt i et gennemsnit som sket, tager retten ikke C A/S' synspunkt herom til følge.

C A/S og D GmbH & Co. KG har herudover påberåbt sig de øvrige medsagsøgtes synspunkter om opgørelsen af erstatningskravet, herunder indsigelsen om, B ikke har krav på erstatning for tabt arbejdsfortjeneste fra det tidspunkt, hvor det var muligt at skønne over hans erhvervsevnetab på mere end 15 %, jf. erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1.

Ved Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings afgørelse den 16. juli 2018, hvor det aktuelle og dermed midlertidige erhvervsevnetab blev fastsat til 50 %, havde B alene gennemført et praktikforløb i januar-marts 2017, der blev afbrudt før tid som følge af et forløb på en hovedpineklinik. Herefter, og efter begrundelsen for afgørelsen, hvoraf det bl.a. fremgår, at Bs arbejdsprøvningen ikke var retvisende for hans muligheder for at arbejde med de helbredsmæssige begrænsninger, og at det blev vurderet, at B burde kunne arbejde inden for det ufaglærte området på nedsat tid på trods af hans funktionsbegrænsninger, findes der ikke at have været et tilstrækkeligt forsvarligt grundlag til at skønne over erhvervsevnetabets størrelse med den virkning, at retten til tabt arbejdsfortjeneste er ophørt fra dette tidspunkt.

Først ved Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings afgørelse af 10. oktober 2019, hvor erhvervsevnetabet midlertidigt blev fastsat til 55 %, der dog blev korrigeret til 45 % i afgørelse af 6. februar 2020, og hvor B havde gennemført sit andet praktikforløb og var visiteret til fleksjob 6 timer ugentligt med en skønnet intensitet på 50 %, findes der at have været et sådant forsvarligt grundlag for skønnet af erhvervsevnetabet, at B har krav på tabt arbejdsfortjeneste frem til dette tidspunkt, jf. erstatningsansvarslovens § 2, stk. 1, 2. punktum.

Som følge heraf har B herefter krav på tabt arbejdsfortjeneste frem til den 10. oktober 2019.

For så vidt angår selve opgørelsen af den tabte arbejdsfortjeneste er denne bestridt af de sagsøgte parter med hensyn til bl.a. beløbet for skurpenge, som efter de sagsøgtes opfattelse ikke skal indgå i opgørelsen.

B har ikke imødegået denne indsigelse, der er fremkommet også under hovedsagens skriftveksling. På denne baggrund og efter postens karakter som en godtgørelse for en ulempe, han ikke har haft under sin sygeperiode, findes beløbet ikke at skulle indgå i opgørelsen. Beløbet er medta-

get i alle lønsedler og indgår som et udgangspunkt for beregning af den tabte arbejdsfortjeneste, der derfor ikke er retvisende.

Herefter, og da B heller ikke har fremlagt den efterspurgte dokumentation for dagpengeudbetaling for september 2018 eller skatteoplysninger for indkomstårene 2017-2021, findes kravets opgørelse, der herudover tillige er bestridt med hensyn til opgørelsen for perioden fra april til juni 2016, og heller ikke er opgjort med skæringsdag den 10. oktober 2019, kan retten ikke på det foreliggende grundlag kan tage denne del af påstanden til følge.

Efter det anførte tager retten herefter Bs krav på svie-og smertegodtgørelse til følge med 75.000 kr. med rente som påstået over for parterne C A/S og D GmbH & Co. KG, der in solidum skal betale beløbet, og i det indbyrdes forhold skal afholde halvdelen af beløbet hver især.

C A/S og D GmbH & Co. KG findes herudover at være solidarisk ansvarlige for et ikke nærmere opgjort eller tilstrækkeligt dokumenteret beløb for krav på tabt arbejdsfortjeneste frem til den 10. oktober 2019, mens de sagsøgte parter E A/S og F A/S i det hele frifindes for erstatningsansvar.

Sagsomkostninger

B må efter sagens resultat anses som vindende part over for C A/S og D GmbH & Co. KG for så vidt angår påstanden om svie- og smertegodtgørelse og tillige delvist for så vidt angår påstanden om tabt arbejdsfortjeneste. På denne baggrund fastsættes sagsomkostningerne efter disse påstande, sagens forløb og udfald til dækning af advokatudgift med 50.000 kr. og retsafgift af det vundne beløb med 2.100 kr., i alt 52.100 kr., som C A/S og D GmbH & Co. KG hver især skal betale til B, dog således at udgiften til retsafgift ligeligt afholdes af C A/S og D GmbH & Co. KG svarende til i alt 51.050 kr. Udgift til tolk under hovedforhandlingen afholdes endeligt af D GmbH & Co. KG.

Beløbet til dækning af advokatudgift er inklusiv moms, idet retten ifølge afgørelsen i UfR 2022.3677 V lægger til grund, at mandataren A ikke har fradragsret for moms på advokatudgifter.

E A/S, der er frifundet, har som vindende part krav på sagsomkostninger, der skal betales af B. Beløbet er fastsat efter sagens værdi, forløb og udfald til dækning af advokatudgift med 55.000 kr. Beløbet er fastsat uden moms, idet det er oplyst, at E A/S er momsregistreret.

F A/S, der også er frifundet, anses ligeledes som den vindende part og har derfor krav på sagsomkostninger, der skal betales af D GmbH & Co. KG. Beløbet er fastsat efter sagens værdi, forløb og udfald til dækning af advokatudgift med 55.000 kr. Beløbet er fastsat uden moms, idet det er oplyst, at F A/S er momsregistreret.

THI KENDES FOR RET:

C A/S og D GmbH & Co. KG skal in solidum til B betale 75.000 kr. med tillæg af procesrente af 62.775 kr. fra den 19. september 2017 og af 12.225 fra den 18. december 2017.

C A/S og D GmbH & Co. KG skal i deres indbyrdes forhold betale halvdelen hver.

E A/S og F A/S frifindes.

C A/S skal til B betale sagsomkostninger med 51.050 kr.

D GmbH & Co. KG skal til B betale sagsomkostninger med 51.050 kr.

B skal til E A/S betale sagsomkostninger med 55.000 kr.

D GmbH & Co. KG skal til F A/S betale sagsomkostninger med 55.000 kr.

Beløbene skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne bliver forrentet efter rentelovens § 8 a.

Vejledning

Retten har afsagt dom i sagen.

Hvis du er utilfreds med afgørelsen, kan du som udgangspunkt anke (klage over) dommen til landsretten. Hvis du kun er utilfreds med dommens afgørelse om sagsomkostninger, kan du kære (klage over) denne del af afgørelsen til landsretten.

Ikke alle afgørelser kan ankes eller kæres

Du kan kun anke dommen, hvis forskellen mellem byrettens dom og det resultat, du ønsker at opnå i landsretten, er over 20.000 kr. Hvis forskellen er mindre, skal du have tilladelse fra Procesbevillingsnævnet for at anke.

Landsretten kan afvise at behandle en ankesag, hvis landsretten vurderer, at der ikke er udsigt til, at sagen vil få et andet udfald i landsretten.

Du kan kun kære afgørelser om sagsomkostninger, hvis omkostningsbeløbet er fastsat til mere end 20.000 kr., eller hvis retten har bestemt, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger, og du kræver, at modparten skal betale mere end 20.000 kr. I andre situationer kan du kun kære omkostningsafgørelsen, hvis du får tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Frister for at anke og kære

Fristen for at anke er **4 uger** fra dommens dato. Hvis du ikke kan anke uden en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere en ansøgning til Procesbevillingsnævnet inden **4 uger**.

Fristen for at kære omkostningsafgørelsen er **2 uger** fra dommens dato. Hvis du ikke kan kære afgørelsen uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere en ansøgning til Procesbevillingsnævnet inden **2 uger**.

Sådan gør du, hvis du vil anke eller kære

Du kan anke dommen på minretssag.dk ved at trykke på knappen "Opret appel" og derefter vælge "Anke" og følge vejledningen. Hvis du vil kære omkostningsafgørelsen, skal du vælge "Kære" og følge vejledningen.

Hvis du søger om tilladelse til anke eller kære hos Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere din ansøgning til Procesbevillingsnævnet. Du kan ikke indlevere

ansøgningen på [minretssag.dk](https://www.minretssag.dk).

Du kan læse mere på [domstol.dk](https://www.domstol.dk).

Publiceret til portalen d. 03-01-2023 kl. 13:01

Modtagere: Advokat (L) Kristian Torp Jensen, Advokat (L) Nicole Schünemann-Føh, Adciteret F A/S, Adcitant D GmbH & Co.KG, Øvrige Advokat Louise Julie Høgh Jørgensen, Øvrige Advokat Ulrik Christrup